

BIZKAIERAREN ABERASTASUNETARIK ZEINTZUK DIREN BATUAN SARTU BEHARREKOAK

(Laburpena)

Juan Luis Goikoetxea

Jaun-andereok:

Lehenengo, eskerrak Euskaltzaindiari berba bidea eman didalako. (Hemen irakurriko dudana, prestaturik neukan txosten luzeagoaren egokitzapena da).

(Euskara ikasiak, euskaldun berriak beti izan ditut present, metodo kontuagatik aipatzen ez badituzte ere).

1991n 100.000 atletik gora saldu zen *Euskalduntzen* metodoa gauzatu genuenetik hona, 1994ra, Euskara Batua finkatuta ikusten dudanean, euskalkietara irauli gura nituzke begiak, euskara zergatik ez doan plazara da nire buruhaustea eta.

Bat etorri gara, orain arte, euskaldun gehienok Euskara Batuaren hasierako filosofiarekin, hau da, erdiko euskalkien inguruan —gipuzkera, lapurtera eta nafarrera— moldatuko zela, gainerako dialektoak horien osagarri izanik. Pentsakera honetan, inguruko euskalkietakoak —kasu honetan bizkaierakoak— osagarritasun hori norainokoa izan den adierazteaz gain, gure adostasun maila ere erakuts dezagun komeni da. Zeren bat baikatuz euskara batuak euskaldunen gogo-bihotzak erakarriko baditu, hor gure jaioterriko emaitzak ere ikusi behar ditugula.

Gai honen inguruan Ibon Sarasolak hauxe diosku: “Ez dut uste inongo aurkikundeak egitea denik euskara baturanzko bidean ‘galtzaile’ gertatzen ari den euskalkia bizkaiera dela esatea”.

Hara bizkaieradunoi planteatzen zaigun gatazkaren gunea: nola erakar euskara batua, ofizialki “galtzailatzat” jotzen den euskalkiko hiztunaren gogo-bihotzak?

1. Euskara batuan bizkaieraren zenbait tasun eta balio ezin dira jaso gabe utzi. Batasuna eraikitzeke orduan, badira euskalkietan elementu batzuk, beste batzuk baino karga semantiko nahiz sinbolismo adietazkorragoa dutenak.

Aipa ditzagun eredutzat har daitezkeen bizpahiru:

— *Berton/bertan*: “Hemen, Gernikako azokan, bertoko ortuariak baino ez dira saltzen”.

— *Atzamar/behatz*: Ez dira hile bi Athleticeko futbolariak operatu ohi dituen Vicandi doktoreak gaixoari zuzendu ziola: “Ez behatza ez daukazu apurtuta, baina atzamarra bai”.

— *Nebalarreba*: Zer pentsatuko zenuke espainolez mintzatzen direnen erara, “Ane, Mirenen ahizpa da” eta “Ane, Iñakiren ahizpa ere bada” entzungo bazenu? Zentzazio bera barneratzen zaigu mendebaldeko anai-arrebak entzun edo irakurtzen dugunean.

Ez dukezu ezagutuko sartaldeko euskalkia darabilen idazlerik arlo hau kontutan hartzen ez duenik. Herritar eskolagabekoen ustetan ere, bereizketa hauek egiteko gai ez den esatari zein hizlaria kultur maila eskasekoa da, etxeko euskara baino ez dakiena. Eta esaidazue, zernolako estima gorde diezaiokie euskalki honetako seme-alabak euskara batuari, berak txukun darabiltzan formen truke, gorago egon beharko zukeen euskara batuak halako erabilera arrunta eskaintzen badio? Edo zer autoestima eduki dezake, bere euskalkiko aditz ia osoa zokoratuta dakusanean, aporta ditzakeen elementu aberasgarriei ere muzin egiten bazaie? Zertan geratzen da bizkaierak batuarekiko duen osagarritasuna? Jaioterriko zein emaitza aurki dezake sartaldeko hiztunak, batasuna deitzen den euskara horrek gogo-bihotzak erakar diezazkion, bere-berea duentxu hori ere jasotzen ez badu? Batu hori, azken finean —bizkaieraren irakaskuntza arautu arte— ikasten diharduen euskara bakarra izanik, arrotz bilakatzeko zorian da, besteren hizkuntza, inorena, hangoa.

2. Bigarren puntu honetara, ni ez nator neurez. Bizkaieraren aldeko iragarpena berba hutsetan gera ez dadin, euskal letretan, irakaskuntzan eta, oro har, euskal kultur munduan dihardugun lagun batzuk, “Arrazoi barik bazterten diren Bizkaiko edo inguruko berben aldeko proposamena” zuzentzen diogu „gaur, Euskaltzaindiari, hasteko 300 hitzetako bilduma aurkeztuz. 300 berba hauek eta jarraikiko zaizkien esamoldeak, gramatika atalak eta abar, egunero komunikabideetan erabiltzeaz gain, idazle nahiz testugileek inongo bereizkeriatan jausi barik, haietaz ere balia daitezten eskatzen dugu, ezen erabili ez direlako daukat inoiz.

3. Euskaltzaindiak mendebaldeko euskararekin izan beharko lukeen jokabidea.

Adibide modura, Gramatika batzordeak prestatuturiko “Orduak nola esan” iruzkinduko dut.

Zerk daramatza Gramatika batzordekoak, Erdialde, Ekialde, Mendebalde zein Hiztegi Batuko batzordeak darabiltzan Bizkaiera, Gipuzkera, Zuberera, e.a., zokoratuturik, Iparralde-Hegoalde bereizketa politikoa mantentzera?

Ezin burutan sartu dut zergatik duzuen Iparralde izendatu, Zuberoa kanpo geratzen dela jakinik, edo Hegoalde, Oñatitik hasita mendebalderanzko ia lurralde osoa kanpo lagatzen duzuela ezagututa.

Zuek Hegoalde deitzen duzuen horretan, bizkaierazko ia forma guztiak saihesten dira. Iruñeko txostenetik Leioarakora iragatean, *ordu bat*ak gehitu da deskribapenean, ezen gomendioetan horixe ere ez. Gomendioetan bertan ez da aipamenik ere, *ordubetat*an, *hirurak eta laurenak*; *bostak eta lauren*etan gisakoei

buruz. Ondorioz, zerk eragotz diezadake Iparralde-Hegoalde bereizketa, Bizkaiera ere baztertzera datorren formula dela sinets dezadan?

Ez ote da korapiloa beste era honetara askatu behar? Batasuna —bat egitea— bi zati —Iparralde-Hegoalde— mantendurik bideragarri bada, zergatik ez sistematikoki saihesten den Mendebalde /Bizkaiera- ere aipatuta gauzatu batasuna?

Euskaltzaindiko batzordeetan, inon jokatzekotan zuhur eta orekatsu jokatu beharko da, nahiz eta onartzen dugun “Quandoque bonus dormitat Homerus”.

4. “Hizkuntzaren hedatzaile berriak” izentatu ditu komunikabideak Jean Haritschelhar euskaltzainburuak, oraintsu. Nik EITBri dagokionean, profesional bikainak direla onarturik ere, ezinbesteko deritzot kritikatzeari.

Konta ezazu, entzule zenbat bider dioten halakorik: Euskaltzaindiak *noa*, *hoa*, *doa* onartuarren, EITBn *dijoa* entzungo duzu sistematikoki. Esatariak *det* eta *det* ekingo dio-ni ez naiz hara konbidatuez ari- esatariez baizik -nahiz eta goi —mailako konbidatuek ere estarien erantzunkizun bera izan—. Ezen ez dute askotzarik aurreratu, eta jokatzin dute zein eta dijoa esatea moda bat balitz moduan. Agian entzutez entzunen duzue eta ez duzue adituren. Nire berbengatik ez bada ere, gogoia egizue zuen buruei.

Euskadi Irrati zein Telebistakoen jokabide heterodoxo hori, euskaldunok euskara batua onartzean sinatutako itun eta akordioa haustera dator, eta herri honetan ez da agintea duenik ilegalitate hau konpon dadin arduratzen denik. Hogeitabosgarren urteurren honetan Euskaltzaindiaren erabakiak betetzen hasteko ordua da, ezen euskalkia eta batua bereizten hasi ezik, ez da geratzen lekuri ez bizkaieraren aberastasunetarako ezta goimailako euskarako. Bada garaia, nik uste, Euskadi Irratia nahiz Telebistan euskara batuaren erabilera kalitate kontzeptuan sartzeko.

5. Irakaskuntzarako testugile-hiztegiileei.

Euskaltzaindiari eskari zehatz hau zuzendu gura nioke: Eska diezaiola Hezkuntza Sailari, Bizkaiera irakaskuntzan arautzeko, 25. urteurrena horretarako ere aukera paregabea da eta. Zehatz dezala zein herritan, zein mailatan eta nolako errejistroetarako erabili behar den.

Erlojuaren orratzak hari barik geratzen ari zaizkidanez, hauxe baino ez. Euskal Entzilopediak dakar: “Madari. iz. Udare” eta udare baizik ez da definitzen, inguruko euskalkien aberastasunik gabe euskara batua irenduz. Sentitzen dut denborarik eza.

6. Ondorioak

1. Azken 25 urteotan euskara batuak ezagutu duen aurrerakada pozgarriaren zorian eman behar zaizkiola Euskaltzaindiari.

2. Mende laurden honetan —espainolarengandiko higadura ahanzteke— bizkaierak arestian entzundakoagatik, arrazoirik gabeko baztertzea jasan duela —irakaskuntzan ere bai— eta egoera bideratzerakoan Euskaltzaindia badela nor. Izan ere noredonork izan behar du munarri.

3. Euskaltzaindiaren filosofiak darakuskigunez, Batua ez dela inongo euskalkirekin identifikatzen, denak baino gorago dagoela eta dialekto guztiak dituela oinarri. Beraz, Euskal Irrati zein Telebistan ere batuaren erabilera bermatzeko kalitate kontrolean iragazi behar dela.

4. Akabuan eta goiengan, euskara batua behin eta berriro entzun eta erabiltzean, ohiturak, klitxeak edo berrikuntzak sortu ahala, euskalkietan daukagun kolorea, musikalitatea, gurpila, batuak ere bereganatuko du: Azken 25 urteotan ohitu gara Luis Mitxelenaren ordezt, Koldo Mitxelena entzutera; ez, berriz, oraindik, Aita Koldo Villasante entzutera.

TXOSTEN OSOA

“Bizkaieraren aberastasunetarik zeintzuk diren batuan sartu beharrekoak” izeneko txosten hau, 75. urteurreneco batzorde akademikoak, XIII. Biltzarraren barruan, urriko astelehen honetakoetan azken jarri duela oharturik, gaurkoan jakituriaz asaskaturik ere aurki zaitezketenez, euskaltzain orduzainen begiradapean, hasi egingo naiz hamar minutuen aurkako lehiari.

Euskara Batuaren filosofia dela-ta, goizeko hitzaldian Aita Luis Villasante halako autoritatez mintzatu hain egokiro mintzatu zaigunean, niri apurra gehitzea baizik ez dagokit.

Izenburu adierazkor hau aurkeztea, lotu-lotua dator Euskara Batuaren 25. urteurrenarekin, ezen argi baitago Batuari buruzko hausnarketa zein erabakiak hartzen diren une berean, euskalki literarioetako ikuspegiak ere azterketa merezi duela.

Bat etorri gara, orain arte, euskaldun gehienok Euskara Batuaren hasierako filosofiarekin, hau da, erdiko euskalkien inguruan —gipuzkera, lapurtera eta nafarrera— moldatuko zela, gainerako dialektoak horien osagarri izanik. Pentsakera honetan, inguruko euskalkietakoak —kasu honetan bizkaierakoak— osagarritasun hori norainokoa izan den adierazteaz gain, gure adostasun maila ere erakuts dezagun komeni da. Zeren bat baikatuz euskara batuak euskaldunen gogo-bihotzak erakarriko baditu, hor geure jaioterriko emaitzak ere ikusi behar ditugula.

Hala mintzatzen da Ibon Sarasola: “Ez dut uste inongo aurkikundea egitea denik euskara baturanzko bidean ‘galtzaile’ gertatzen ari den euskalkia bizkaiera dela esatea”. Horretarako arrazoi bi ematen dizkigu: “Alde batetik bazter (edo albo) euskalkia da bizkaiera. Bestetik, literatur bizkaierak pisu edo indar aski badeazpadakoa izan du azken mendeetan...” (1).

Hara gatazkaren gunea! Nola erakar euskara batura, ofizialki “galtzailatzat” jotzen den euskalkiko hiztunaren gogo-bihotzak?

Ez dut uste okerrik egiten dudanik, badiot ezen bizkaieraz berba egiten dugun euskaltzaleok puntu hauetan ados gaudela: batetik, bizkaieraren presentziak handiago izan behar duela euskara batuan; bestetik, bizkaiera “galtzaile” atera daitekeen une, gai, arazo bakoitzean bizkaieraz mintzatzen direnek present egon behar dutela. Behin eta berriz hartzen baitira galtzailatzat, ez antzinatasun edo literatur lekukotasunik ez dutelako, beste era bateko arrazoiak erabili direlako

1. SARASOLA, IBON: “Bizkaiera eta euskara batua: eritzi-iritzi eta nire-nere literatur tradizioan”. *Luis Villasanteri Omenaldia*, IKER 6, Bilbao, 1992, 451. or.

baizik. Eta ahantzi gabe Mitxelena jaunak dioena: "...la unidad lingüística siempre se impone por razones esencialmente extralingüísticas" (2).

1. BIZKAIERATIKO ZEIN ABERASTASUN SARTU BEHAR DA EUSKARA BATUAN?

Txosten honen bigarren partean 300 hitzetako proposamen zehatza burutu aurretik, euskalkiko aberastasunen gaineko kriterio orokor batzuk gainbegiratu gura nituzke.

1.1. Bilketaren balioa

Euskaldunik baizen ez zegoen lekuan nengoela —75 urtetik gorakoak denak—, zeuri entzule horri ere edonoiz suertatu izango zitzaizun antzera, "Jesus Atxutiko *barrekari* esta" jaso nuen 1990.12.09an. Barrekari hitzari geroxeago *barretsua* sinonimoa gehituz. Gertaera honen aurrean, zein izan daiteke jokabide razionala? Nik badakit hizkuntza idatziko autoritatea, beti izan dela eta dagoela hizkuntza idatzian. Azkuek, ordea, ez dakar; ez Lino Akesolok; ezta Euskal Entziklopediak ere. Badakartzate, ostera, barreka, barrekor, barrekera, e.a. Mitxelena jaunak zera diosku: "Según Azkue, la autoridad de la lengua hablada es ...verdadera soberanía en nuestro caso" (3).

Gurea bezalako literaturan, Iztueta denean XIX. mendea oso aurrera joanda dagoela, lehen sekularra prosaz gai ez erlijiozko ez diren gaiez idazten duena, jasogabeko aberastasunak mespresatzeko moduan ez gara. Bestalde, egunero-egunero kanpotiko berbak geureganatu beharrean aurkituta, zergatik ez euskalkiaren harrobitik Atlas Linguistiko zein tesi doktoralen bidez zientifikoki dokumentaturikoak batu eta hiztegiataratu? Honetan edozein euskalkiren ekarria —kasu honetan bizkaierarena— zalantzagabea da.

1.2. Bizkaieraren autoestimako elementuak

Batasuna eraikitzeko orduan, badira euskalkietan elementu batzuk, beste batzuk baino karga semantiko nahiz sinbolismo adierazkorragoa dutenak. Sekula *aitona* hitza erabili ez duenari oso estrainio gertatzen zaio etxeko *aititari*, *aitona* deitzea. *Agiri da* edo *ageri da* idaztea, berriz, herritik herrira ere aldaketak ezagutzen diren Euskal Herri honetan, ez da ohiz kanpoko.

Bizkaieraren autoestimako elementuen artean badauzkagu eredutzat har daitezkeen bizpahiru:

2. EUSKALTZAINDIA. *Euskararen Liburu Zuria*. Bilbao, 1978. 16. or.

3. MITXELENA, K.: *Estudio sobre las fuentes del Diccionario de Azkue*. Publicaciones del C. de E.H. de V. (R.S.A.P.) Bilbao 1970.31-32. or.

– *Berton/bertan*: “Hemen Gernikako azokan bertoko produktuak baino ez dira saltzen”.

– *Atzamar/behatz*: Ez dira hile bi Athleticeko futbolariak operatu ohi dituen Vicandi doktoreak gaixoari zuzendu ziola: “Ez, atzamarrik ez daukazu apurtuta, baina behatza bai”.

– *Neba/arrebak*: Zer pentsatuko zenuke espainolez mintzatzen direnen era, “Ane, Mirenen ahizpa da” eta “Ane, Iñakiren ahizpa ere bada” entzungo bazenu? Zentzazio bera barneratzen zaigu bizkaieradunoi anai-arrebak entzutean.

Ez dukezu ezagutuko sartaldeko euskalkia darabilen idazlerik puntu honetan huts dagianik. Herritar ezjakinen ustetan ere, bereizketa hauek egiteko gai ez den esatari zein hizlaria kultur maila eskasekoa da, euskara txarra darabilena. Eta galdera da, zer arrazoi dagoke —beste euskalki batek batuari eragindako inposizioa ez bada— bizkaieradun eskola-umeak osotasunerako aberats diren forma hauen lekuan, bere ikuspuntutik euskara txiroa dena ikasi behar izateko? Zer-nolako estima gorde diezaioke euskalki honetako seme-alabak euskara batuari, berak txukun darabiltzan formen truke, gorago egon beharko zukeen euskara batuak halako esamolde arruntak eskaintzen badizkio? Edo zer autoestima eduki dezake bere euskalkiko aditz ia osoa zokoratuta dakusanean, aporta ditzakeen elementu aberasgarri ere muzin egiten bazaie? Zertan geratzen da bizkaierak batuarekiko duen osagarritasuna? Jaioterriko zein emaitza aurki dezake sartaldeko hiztunak, batasuna deitzen den euskara horrek gogo-bihotzak erakar diezazkion, bere-berea duentxu hori ere jasotzen ez badu. Batu hori, azken finean —Bizkaieraren irakas-kuntza arautu arte— ikasten diharduen euskara bakarra izanik, arrotz bilakatzeko zorian da, besteren hizkuntza, inorena, hangoa.

1.3. Lexikoaren ekarria

1.3.1. *Ikusak*: Euskara batua-euskalkien arteko harremanetan, Ikus-en (Ik.) erabilera darakuskigun jarrera.

Hartzen badut eskuetan Hiztegi Batuko batzordeak prestatuturiko zerrendan *ezain* berba, hauxe aurkitzen dut:

Ezain: Bizk. Ik. itsusi. Nik, erabileremu geografiko dialektalekoa izanik, onartzen dut Ik. jartzea, baina, beti ere, *Ezain* bera eta dagokion tokian definitu ondoren. Bestela, berba hori beste ele batetarako bide baizik ez da, entitate gabeko. Ondorioz inor ez da hartaz baliatuko.

Alkar Ik. *elkar* edo *elgar* Ik. *elkar* jartzeari egoki deritzot.

Ezain hitzean soilik gertatuez gero, gauza nimiñoa litzateke. Ostera, jokabide horrek milaka berba harrapatzen dituenean, ondorioak oso dira kaltegarri. Hogeitabost urteren buruan aski garbi ikus ditzakegu emaitzak. Arrazoi barik baztertu diren eleak ahala dira. Ez, gainara, testu idatzietan solik, ezen Euskal Irrati Telebista zein irakaskuntzaren bitartez jendearengana ere artez-arte heldzen baitira. Akabuan eta goienean, entzule edo ikasleak ulertu duena honelaxe labur daiteke:

“Ikastolan *adibidez* idatzi behar da, ez *esate baterako*”; telebistan *asmatu* da erabilgarria, sekula ez *igarri*.

1.3.2. *Hitzen euskalkiko jatorria seinalatzeaz*

Euskaltzaindiko batzorde batzutan bada, oker ez banago, bideratu gabe jarraitzen duen arazoa, noiz eta zein kasutan erabili euskalkiko siglak edo lurralde desberdinei dagozkienak.

1994.03.25eko Gramatika Jardunaldi Iruñekoetan aipatu nuenari indar egitarator. “Orduak nola eman” sailean, Iparraldea eta Hegoaldea baizik ez dira onartzen. Honi gehitzen badiogu, Hegoalderako bizkaierako formarik ez dela aintzat hartzen, ondorioa, diafanoa da: Sartaldeko euskaldunak, euskaldunberrien sailean sartuak daude. Dakusagun:

– “Ordu osoak adierazteko ez dago arazo handiegirik”, dio:

“*Ordu bata/oren bata... Iparraldean hiru orenak ere bai*”. Bizkaierazko *ordu batak* ez da aipatzen. Leioan bai

– Hauek deklinatzeko ere ez dute arazorik:

“*Ordu batean...*”

Bizkaierazko *ordu batetan* ez da aipatzen.

– “Erdia eta laurdena”:

“*Hiru eta laurdenak*”.

Bizkaierazko *hirurak eta laurdenak* ez da aipatzen.

– Kasu marka eranstea modu erregularrean deklinatuko liriteke:

“*Bost eta laurdenetan...*”

Bizkaierazko *bostak eta laurdenetan* ez da aipatzen.

Iparraldez oharra egiten da:

“*Hirurak eta erdiak baina hirurak eta laurden*”.

Honenbestez, itaundu beharrekoa hauxe da: Batasuna –bat egitea– bi zati –Iparraldea/Hegoaldea– mantendurik posible bada, zergatik ez, sistematikoki baztertzen den Mendebaldea –bizkaiera– ere aipatuz ez gauzatu batasuna?

Egin diezaiegun so Euskal Herriko Hizkuntz Atlasari eskaintzen dizkigun argibideei:

1.1. *Ordubatak*: Mendebaldean.

1.2. *Ordubata*: Erdialdean.

1.3. *Oren bata*: Lapurdi, Nafarroa Beherea osorik eta Nafarroako ekialderantz.

1.4. *Oren Bakhotxa*: Zuberoan.

Ordubatak:

Herriz herri Bizkaiko lurralde osoan esateaz gainera, Aramaion, Arrasaten, Oñatin ere erabiltzen da.

Hiztegi Batuko batzordeak, Asun hitzean, (B), (G) eta (Ipar.) badarabiltza, baita beste leku batzutan (Zub.) ere.

1.3.3. *Hitzen espezializaiorako iturri da euskalkia*

Euskara Batuko batzordearen zerrendetan hurrengo hau irakur daiteke:

Eroan: 1. Bizk. Ik. eraman. 2. Fis. (beroa *eroan*, elektroiak *eroan*); *eroale*, *eroaletasun...*; baztertekoak gabe, bereizketa semantikoak.

Eraman euskara baturako gorderik, bizkaierako *eroan* bereizketa semantikoetarako erabili da.

1.3.4. *Euskalkia ñabarduretarako bide*

– *Burumin/burukomin*: “Denetan leader izan gura duenak ez du *buruminik* faltako; *burukomina*, berriz, aspirina bakarrak ken dezake”.

– *Bururik eginda ibili/burutik eginda ibili*: “Zergaren adierazpenerako paperak argitu ezinda, *bururik eginda dabi*”. “*Burutik eginda* dagoena, aldiz, psikiatrikoan sartu ohi dute”

Tankera honetakoak ehundaka aurki daitezkeela Euskal Herrian zehar? Seguru baietz! Behin eta berriro, grabaketetan jaso dugunean, nahiz eta testu idatzietan ia ez aurkitu, zelan jokatu? Ez balira bezala?

1.3.5. *Euskalkia hizkuntza mailak sortzeko*

Hiztun bakoitzak hizkuntza mailez baliatzean erabiltzen ditugun erregistroetan euskalkiak laguntza aparta eskaintzen du. *Atoan* berba kolokiala eta jasoagoa den *berehala* adibide egokiak dirateke. “Izan ere, hitz guztiak ez daude maila berean: hitz bat maila arruntean ongi egon daiteke, eta hortik kanpo gaizki; eta alderantziz, maila klasikoan on dena, lagunartekoan bere tokitik kanpo da” (4).

4. VILLASANTE, LUIS: *Euskararen Auziaz*, Lizarra, 1988, 225. or.

Hortxe koka daiteke seme-alaba eskolatuen eta gurasoen arteko hutsegitea. Eskolan erabiltzen dugun erregistroa da bat, eta desberdina etxekoa. Bata bestea barik ez dira oso. Gatza eta piperra ere hortixe datorkio hizkuntzari askotan. Ez diozu Lehen Munduko Gerraren aurretik jaiotako amama bizkaieradunari “berehala itzuliko natzaizu” esango; bai, ostera, “atoan natortzu”, forma kolokiala.

Era berean, mentalitate itxia erakusten da Euskadi Irratian goizero-goizero eguraldiaren berri ematean, *haran* hitz jaso daukagularik, bailara berba arrunta-goa soil-soilik erabiliz.

1.3.5. *Eskualdeko edo inguruko labela duten berbak*

Badira herri edo eskualde desberdinetan maiztasun oso handiko hitzak, area horretatik landa bizitzarik ez dutenak. Nork ez daki *upielakoa* ahotan darabilena Gernikakoa denik?; *ahalekoa* dioena Lezamakoa?; edo *asago* erabiltzen duena Mungiakoa?; *egin ezkeran* esaten duena Deriokoa den bezala?

Halakoen artean badira zenbait Euskara Batuari bikain datozkionak. Horietakoa da *beilegi* (horia). Arratia, Orozko, Txorierrri, Mungia, Bermeo, Lekeitio, Markina, hots, bizkaieran bertan mendebaldekoa baino izan ez arren, olerkarien bitartez —Aresti (gualda), txaga...— eta, erabat hedatu dena. Mitxelenak, Azkueri buruz hauxe dio: “finalidad restauradora, nunca ha ocultado su esperanza de que algunas de las palabras caídas en desuso o todas ellas pudieran incorporarse al caudal vivo de la lengua, al menos en su forma escrita” (5).

Hainbeste oihartzunetako kalifikatiboen asmorik gabe, jokabide horretan ezar daiteke txosten honetako bigarren zatia dagokion izenburua, alegia, “Arrazoi barik baztertu diren Bizkaiko edo inguruko berben aldeko proposamena”

Gai bera garantzeari ekinez, pare bat hitz gehiago aipatu gura nituzke. Lehena, *Lukia*. Gure *Europa Hiztegian*, Adorez 6, Bilbo, 1993, badator, Euskal Entziklopedian ere bai, baina definitu gabe. “Luki, ikus azeri”. Nik, aldiz, euskara batuari oso egoki datorkiokeela uste dut, zeren, bestela, zein dateke euskaraz azeri berbaren sinonimoa? Bestalde, jatorri argi-argikoa da, (lucius) eta toponimian oinarrituta dago, *Lukieta*. Eratorriak ere ugari ezagutzen dira *Luki-beder*; *Lukikeria*; *Lukikume*. Ondorioz, hiztegieta jasotzeaz gainera, definitu ere egin behar da. Ezen ezer idazle denak berez-berez baliatuko baita berataz.

Kasu honetan ere euskalkia, batuak darakusan urritasuna —edozein hogeitabost urteko gaztek leukakeena— emendatzera dator. Zalantza barik dira euskalkiak batua osotzeko iturri.

Fenomeno beretsua eskaintzen digu *Firu* (haria) berbak. Ohartzen naiz ezen *Firu* hitzak nekez eskura dezakeela Hari ele aberatsak bereganatu duen ezagupe-na, hala ere, idazle edozeinek erraz izan dezake premiazko. Bizkaieraz landa Bai-gorri ere esaten da; edo bigeminaturik ere bai bertan *Ari-firu* edo *Ari-biro* Sarai-

5. MITXELENA, K.: op. cit., 31. or.

tzun. Ez du inoiz idazle, poeta zein kazetari inongok *Hariren* sinonimo premia nabarmendu? (ikus *Sinonimoen hiztegia*, Adorez 3, Bilbo, 1988).

Tankera honetako berbak, eta berbak baino gehiago esaera, hitz jokoak, e.a., euskalkikoek eurek, gurasoen magaletik edo euskaldun betikoengandik jaso dutenek finkatu behar dituzte batuan, erabiliz, argitaratuta. Ezen, bestela, zalantzatan, ziurtasunik gabe diraugun bitartean ez baikara erabiltzen ausartuko. Halaxe mintzatzen zaigu Mitxelena: "Hacer es una operación cuya naturaleza comprendemos sin dificultad, pero los ingleses, cuando hablan de *hacer* unas veces dicen *make* y otras *do*, con una distinción que no es fácil de establecer para quienes no lo han aprendido desde niños" (6).

Ez genuke ahantzi beharko, nik uste, badirela euskarazko milaka hitz hiritarren oroimenean, erdi lo, zeinak irrati-telebistetan sekula entzuten ez diren, jendeak ezagutu arren. Horietako zenbait sartu ditugu gure zerrendan, bizi-biziak asko, harrigarriak zenbait, guztiz aberatsak denak.

1.4. Euskalkia estilorako bide

Estiloa posibilitate desberdinetarik bat hautatzen dugunean gauzatzen dela irakasten digu Federiko Krutwigek (7). Uraren barreneraino murgildu barik, muga gaitezen determinatzaileen bidez hatzeman daitezkeen baliabideetara.

Bai hitz soil nahiz sintagmek, gero eta maizago determinatzen ditugu euskaldunok, jadanik XVI. mendetik, behintzat (8). Hala ere, gaurko betiko euskaldunaren ahotan topatuko ditugu estilo balioa duten izen sintagmak.

1.4.1. Artikulua

Gazte etorri da / Gaztea etorri da. Bigarren perpausa hutsean erabilia, hizkuntzak eskaintzen dizkigun posibilitateetarik bat galdu egiten dugu, informazioa galtzen dugu.

"Ameriketara hogeni urtetan egon ostean *gazte etorri da*". Zahartu gabe esan nahi da. *Zaharra* -80 urtetakoa- ez da etorri, *gaztea* -18koa-etorri da. Kasu bera beste hauetan: *Eder da / Ederra da; Berdin da / Berdina da*, e.a. Ahozko bizkaierak osorik gorde badu Axularrek maisutasunez zerabilen determinatzailea, zeren izenean saietseratu? Hala gerta baledi, batua mendealdeko euskararen ekarririk gabe, urritu, txirotu, ikoldu egingo litzateke.

6. MITXELENA, K.: op. cit., 33. or.

7. KRUTWIG, F.: "Stylistikeaz eta styloari buruz", 16. orr, Azkue Biblioteka, Euskaltzaindia.

8. IRIGOYEN, A.: *De re philologica linguae vasconicae*, II, Bilbo, 1987. 54. or.

1.4.2. *Urera-uretara*

Euskaltzaindiaren batzordeko Euskal Gramatikan, kasu marka hartzen duten izen sintagmetan, bereizketa hau Nafarroan egiten dela dakar (9). Baina nik 1989ko irailaren 11an Mungian grabatuta daukat:

“Andi goiti urera da gure basoa”. Halandaze uretara, bai, urera ere bai.

1.4.3. *Erakusleak*

Arestian aipaturiko gramatikak izen sintagmen eskumako muturra dagokiela diosku. Hala izanik ere, *Etxe hau*-ren aldamenen *Hau etxe hau* ere badaukagunez, aukerarako bidea eskaintzen zaigu hor.

Baliabide beretsua damaigute *asteon* / *astean* singular eta plural hurbilek.

1.4.4. *Zuka*

“Aita bizi du horrek”

1.5.1. *Esaerak*

“Akabuan eta goiengan”

“Ez da gari garbia”

“Beleak ez dau belakirik jaten”

1.5. **Ahozko literatura**

“Bertsio asko aurki daitezke testu berarenak..., transmisioa euskalki beraren barruan egiten bada,...orduan testua bizkortasunez betea helduko da (...). Baina testuarentzat galgarri da: ...transmisioan euskalkiz aldatzea...” (10).

1.5.2. *Gertaerak eta umorea*

Euskalkiak bere baitarik sortu izan dituen umorezko zenbait atal, batu hutsa jakinda ulergaitz dira.

9. EUSKALTZAINDIA.: *Euskal Gramatika, Lehen Urratsak-1.*

10. LEKUONA, J. M.: *Ahozko Euskal Literatura.* Donostia, 1982, 31. or.

Bizkaierazko leia, "izotza" da euskara batuan.

"Ba , 1968ko negutean, jubilatuta gernikarra, leia zegoen arratsalde baten, oraindik Erregoi ganan bazela eguzkia ikusirik, bertara abiatu zen makila lagun, tipi-tapa. Aurrez- aurre eta goitik behera goardia zibilen bikotea, sei adarrekin. Parera heltzean itauntzen diote:

—¿Cómo viene usted por aquí?

—Escapando de la ley! -erantzun zien.

Euskara batua bera ere, orain hogeitabost urte sortuko ez zituzkeen esamolde aberatsak eraikiz doa: "Zergaren adierazpenak darakusa zer garen", esate baterako.

Behin eta berriro entzun eta erabiltzeak ohiturak eta modak sortu ahala, euskalkietan geneukan kolorea, musikalitatea, gurpila, batuak ere bereganatuko du: ohitu gara Koldo Mitxelena jauna entzutea, ez oraindik, ordea, Aita Koldo Villasante.

1.6. Bizkaieraren ondaretik euskaltzaindiak baturako hartu dituen elementuetariko batzuk

1.6.1. *Nire*

— Ni izenordainaren noren kasukoa, ene ere maila jaso gorako gordez. Horrela *nereren* ondoan *nire* hobetsiz.

1.6.2. *Ain*

Bukaera duen hitz-saila. -*Ain* eta *ai* aldaerak dituzten berbetan, -ain formak gomendatzen direnean: artzain, atezain, ertzain, e.a.

Poztekoa da puntu honetatik Euskaltzaindiak 1992an, 1968an erabili zen batasuna egiteko filosofia ez bertanbehera uztea: "Bizkaian eta Iparraldean erabiltzen diren formak dira, bat datozenean hobestekoak" (11).

1.6.3. *Nor/nortzuk; zer/zertzuk; zein/zeintzuk*

Aberasgarri da honetan, bai mendebaldeko euskararen zein euskara batuko idazleen artean erabili ohi diren *Nortzuk*, *Zertzuk*, *Zeintzuk* ez baztertzea. *Nor*, *Zer*, eta *Zein*-i lehentasuna eman arren. Jakinik, gainera, bizkaieraz berba egiten

11. EUSKALTZAINDIA: *Euskera*, 37. (2. aldia), 1992, 331. or.

dugunok ere betiko euskaldunen ahotan, 1994.ean, honela ere entzuten dugula: "Nor dire órrek, ba?"

2. 300 HITZETAKO PROPOSAMENA

Euskal letretan, irakaskuntzan, eta, oro har, euskal kultur munduan dihardugun lagun batzuk, (Alfonso Irigoyen, Xabier Kintana, Adolfo Arejita, Iñaki Gaminde, Maribi Unamuno, Kepa Altonaga, Joseba Butron, Iñaki Sarriugarte, Jesus Mari Txurruka, Xabier Kaltzakorta eta Juan Luis Goikoetxea) "Arrazoirik gabe baztertzen diren Bizkaiko edo inguruko berben aldeko proposamena" zuzentzen diogu Euskaltzaindiari, hasteko 300 hitzetako bilduma aurkeztuz.

Elkartu gara, hasi gara solasean eta euskalkiko biztanleen gogo-bihotzetan bizi-bizirik dirauten 300 berbatako zerrenda osatu dugu. Ostean jo dugu hiztegi zein liburuetara, aurretik geneuzkan susmoak berehala baieztatuz: anitz berba ez zeuden jasoak inon ere. Eta proposamena publikoan aldarrikatzea erabaki dugu, ezen, gure eritzian, 300 hitz hauek eta gehiago, egunero telebista-irratietan erabiltzeaz gain, idazle nahiz testugileek inongo bereizkeriatan jausi barik, haietaz balia daitezen gura baitugu.

Arrazoirik gabe baztertzen direla froga dezadan ez da neke handirik behar, ale bakana aski adierazgarri gerta baitaiteke, alegia, *artez* hitza. *Artez*, zuzena, justua zentzuan. Badakar Axularrek, baita Mogel, Añibarro zein Azkuek, eta ahozkoan egunero-egunero darabilgu. Eskola testuetan zein irrati-telebistan ez balitz bezala da. Guk, ordea, eman egin behar zaiela uste dugu bultzadatxo; beste hainbestean jokatuz Iparralde-Ekialdeko eleekin.

XIII. Biltzarre honetara aurkezteko, lehen partean deskribatutako kriterioetan oinarriturik jarraiko hiztegiatar jo dut laguntza eske:

1. Hiztegi Batuko idazkari den Jose Antonio Adurizek, jentileziaz, helerazitako hitz zerrenda A-B-C-D-E letrei dagokiena.

2. Azkueren *hiztegia*.

3. Lino Akesolok eta buruturiko *Diccionario Retana de Autoridades del Euskera*.

4. Pierre Lhande-ren *Dictionnaire Basque-Francais*.

5. *Orotariko Euskal Hiztegia*.

6. *Euskal Entziklopedia*.

7. *Europa Hiztegia*.

Iruzkinari E letrarekin ezarri beharko nioke xedarrria, zeren uste osoan bainago Hiztegi Batuko batzordekideek, E letratik aitzinerakoa taiutzerakoan, 300 berbatako zerrenda hau oso-osorik jasoko dutela, eta, ondorioz, ezabatu egingo digutela kritiketarako arrazoia.

XIII. Biltzarrerako burutu ez bada ere, guk zerrenda honetako berbak definizioz hornitu eta adibidez jantzirik jendarteratuko ditugu.

BIZKAIERATIK BATURAKO EKARPENAREN HASIERA

Hiztegiño hau gorpuzterakoan kriterio hauek hartu dira kontuan:

1.1. Ez dira zerrendan sartu, Bizkaierako jatorrikoak izanarren, euskara batuan normaltasun zabal irabazirik duten hitzak. Adibidez *ulertu*.

1.2. Ezta ere euskara batuan zabaldurik dagoen hitz baten aldagarri txikia denean. Horretara ez da *bildur* hitza sartu, *beldur* forma zabal dabilenez gero. Ezta ere *agiri izan* multzoa, *ageri izan* zabal dabilenez gero, eta abar.

2. Arazu barik dauden berben forma idatzia ere finkatu dugu: ZEREDOZER, “zerbait”. Hitz hau modu desberdin hauetan aurkitu izan dugu eskribaturik: *zer edo zer*, *zeozer*, *zerredozer*, *zeredozer*.

Badira gehiago ere arautu beharrekoak, eta hori bideratzeko talde-lana egin beharko litzateke. Hasteko, argitara atera beharko lirateke arautzeko liratekeenak. Esaterako: *gesu baten / gesi baten*: Mogelek lehenengoa darabil.

4. Gure ustez Euskaltzaindiko Hiztegi Batuko batzordeak berba guztiak jaso behar lituzke. Zerrenda honetan agertzen direnetatik A-tik G-rainokoetan gure 109 hitzetatik erdiak inguru ez dira jaso orainarte Hiztegi Batuan. Guk nor bil daitezen gura dugu.

5. *Aitita / amama*, eta abar, ere sartu ditugu *aitona / amona* formak ere badirela jakinarren. Halako hitzak hain karga expresibo handia dute, non *aitita / amama* direlakoak erdaldunen artean ere antzinatek ezagunak baitira. Gainera edozein pedagogori ulerkaitz egiten zaio, ahotan *amama* besterik ez darabilen umeak halako hitzik euskaraz inoiz inon irakurriko ez duela posible izatea. Eta abar.

6. Berba jakin bat zenbait kasutan bizkaierazkoa bakarrik izan ezarren, zabalagoa baizik, sartu egin dugu, baldin beste arrazoiren bat tarteko agertzen bada. Harrigarriena *madari* dateke. *Madariaga* oso deitura zabaldua da: *Bautista Madariaga* bertsolari nafarra esate baterako. Eta toponimian berdintsu. Azkue-ren hiztegiak AN, Bc, BN, L, S-kotzat ematen badu ere *Euskal Entziklopediak* “MADARI, iz. *Udarea*” dakar, eta UDARE definitzen du. Testuetan ere arrazoirik gabeko jokabide berbera azaltzen denez gero guk sartu egin dugu. Izan ere ez baita Entziklopediarena, kasu honetan, batasuna eraikitzeko jokabiderik orekatuena.

Edozein hiztegitxerik esperientziak irakatsi dionez, berba bakoitza definitzerakoan zenbait sinonimo edo antzeko direnak agertzeaz aparte, esaera, modismo eta euskal kulturako ondarean diren erabilera ugari ere azaltzen baita, halakoen berri ere eman da inoiz edo behin.

Sartu diren Bizkaiko berbok euskara batuko hitz moduan erabili ezinik ez dago, eta gainera uste dugu halakotzat hartu behar liratekeela. Halandaze ez dugu

onartzen hitzok markatzea, hau da “Ikus” edota “bizk.”, edo antzeko beste oharrik eranstea, eta orokortzat har daitezen nahi dugu.

Hitz-zerrenda hau hasiera besterik ez da, zeren oraindik hainbat eta hainbat zehaztasun argitzeko gelditzen baitira, eta etorkizunean lan hori egiteko asmoa dago.

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Abade Abaro	Apez, apaiz		Cura Refugio	(Mugagabean erabiltzen da)
Abat Abazuza	Abat Inetasi, Linetazi, Txingor		Abad Granizo	
Adar	Adar		Respaldo, Cabecera	Adibide piloa dago <i>O.E.H.</i> -n
Afrontu Agiraka egin	Haserre egin, Errieta egin (eman)		Intemperie	
Ahozpez Ailubeta Aintzat hartu	Aintzakotzat hartu	Aratinik	Reprender, Refiir Boca abajo Pábilo, Mecha Tomar en consideración	
Aitajaun Aitaxe	Aitona, Aitita Aitagarreba		Abuelo Suegro	<i>O.E.H.</i> -n ez dator. Azkue eta Añibarron bai, baina, ‘abuelo’, zentzuan.
Aitita, Aittitta Albait (lastarren) Albate	Aitona, Aitajaun Ahalik eta (lastarren) Alboko atea		Abuelo Cuanto antes Puerta secundaria Puerta de servicio	
Albo Albolagun	Aldamen		Costado, Lado Padrino/Madrina (de ceremonias)	
Alborengo Aldais Aldra Aitzari Amaiera Amai(tu) Amama Amandre Amarau	Aldapa Talde, Multzo Bukaera Bukatu Amona Amona Armiarma-sare, Aramu-sare, Armiarma-geun		Pulmonia Cuesta Grupo Mueble Final Finalizar Abuela Abuela Telaraña	
Amata(tu) Amaxe Andrakila Antza Apara(tu)	Itzali Amaginarreba, Auba Panpina Dirudienez Ituan jo		Apagar Suegra Muñeca Según parece Acertar, Atinar, Dar en el blanco	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Apatz	Astin, Harro, Arol	Trinko	Esponjoso, Fofo	
Apur baten			En un momento	
Apurka-apurka	Poliki-poliki		Poco a poco	
	Mantso-mantso			
Apur(tu)	Hauts(i)		Romper	
Arasa	Apal		Alacena	
Aratinik			Boca arriba	
Ardi	Arkakuso		Pulga	
Arditxakur			Perro pastor	
Arean	Zerbait, Ezer		Algo	
Arerio	Etsai		Enemigo	
Arrakada	Belarritako, Zartzilu		Pendiente	
Arrakala	Pitzadura, Arraildura		Hendidura	
Artazi	Guraize		Tijeras	
Artega			Inquieto,	
			Desasosegado	
Artega(tu)			Inquietar(se),	
			Desasosegar(se)	
Artez	Zuzen	Oker	Derecho, Directo	
Artez(tu)	Zuzen(du)	Oker(tu)	Enderrezar	
Asago	Urrun		Lejos	
Asaska(tu)			Desahogarse	
Astegoien	Asteburu		Fin de semana	
Astin			Esponjoso, Fofo	
Astiro	Poliki, Betaro		Despacio	
Astun		Arin	Pesado	
Ataza	Eginkizuna		Tarea, Empeño	Egun bakoitzak bere ataza (Cada día su afán).
Atoan (kolokiala)	Berehalaxe		Al momento	
Atunburu	Artaburu, Astoburu,			
	Kaiku		Lelo, Bobalicón	
Atzamar	Eri		Dedo	
Atzamar			Dedo de la mano	
Atzamarburu	Erpuru		Yema de dedo	
Atzazal	Atzazkal		Uña	
Atzbizar			Padrastro (de dedo)	
Aurbhehera	Aldapa behera,		Cuesta abajo	
	Aldats behera			
Aurki	Seguru asko		Seguramente	
Autu	Berriketa		Conversación, charla	
Baino	Baizik		Sino (que)	
Bako	Gabe, Barik	Dun	Sin	
Barik	Gabe, Bako		Sin	
Barren		Goena	Parte inferior. Fondo.	Auto barrenak guztiz ugartuta dauzkat.
			Bajos	Fraka barrenak.
				Poitsiko barrenak zulatuta dauzkat.
				Itsas barrena.
Barriz	Aitzitik, Ordea		En cambio	
Barru	Barne		Dentro, Interior	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Barrunta(tu) Basa Basatza Basi(tu)	Lokatz		Barruntar Barro Barrizal, Lodazal Rebañar, Embadurnar(se) Correvedile	
Batu-banatu izan				Bazterrik bazter inon diren berriak esaten ari dena (dabilena) batu-banatu da (Artikurik gabe erabiltzen da).
Batzan(du)	Estal(du)		Cubrir el macho la hembra	
Begitan(du)	Irudi(tu)		Parecer	
Begitxindor	Txindor, Txotor		Orzuelo	
Behar	Lan		Trabajo	
Behar egin	Lan egin		Trabajar	
Behar izan (Norbaiten edo zerbaiten)	Premian izan		Necesitar de	
Behargin	Langile		Trabajador	
Beharleku	1. Zeregin 2. Lantegi		1. Ocupación, Carga 2. Lugar de trabajo	
Beharrizan	Premia, Behar		Necesidad	
Behatz			Dedo del pié	
Beilegi	Hori, Laru		Amarillo	
Beinke (Kolokiala)			En efecto	
Bekoki	Kopeta		Frente	
Belu	Berandu	Sasoiz	Tarde	
Berariaz	Propio, Beren-beregi Apropos		Adrede, ex profeso	
Berba	Hitz, Ele		Palabra, Término	
Berba egin	Hitz egin, Mintza(tu), Mintzo izan		Hablar	
Berba(tu)			Comprometerse de palabra	
Berbakizun	Errankizun, Berbaleku		Motivo de habladurías	
Berbako izan	Hitzeko izan		Cumplidor de su palabra	
Berbaldi	Hitzaldi, Mintzaldi		Charla, Conferencia	
Berbaldun			Locuaz	
Berbaro			Rumor de voces	
Berbeta	Hizketa		Conversación	
Berbotsa			Rumor de voces	
Bipil	Ernamuin, Ernekatz, Pipil		Capullo	
Bizardo			Barbudo	
Bolu	Errota, Eihera		Molino	
Doe	Dohain		Don, Gracia	
Donga (Deunga)	Gaizto		Malvado	
Dontsu	Zorioneko		Dichoso	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Droga ibili (Haurrak)			Enredar (los niños)	
Drogoso (Haurra)			Revoltoso, enredador	
Ederto	Ederki		Muy bien	
Edola			Como quiera	
Edonoiz			En cualquier momento	
Edonon			En cualquier sitio	
Edonor			Quienquiera	
Edozelan	Edonola		Como quiera	
Egundo(ko)	Sekula(ko)		Jamás, Nunca (Lo nunca visto)	
Ekan(du)	Ohi(tu)		Acostumbrar(se)	
Elai	Enara		Golondrina	
Endaka(tu)			Degenerar, Degradar	
Eranta(tu)			Espabilar	
Erazo	Erazi		Obligar (a)	
Erdu	Etor hadi (zaitez)		Ven	
Erduze	Etor zaitezte		Venid	
Erkin			Flacucho, Raquíto	
Ernega(tu)			Enrabiatar(se)	
Ernekatz	Ernemin		Púa (de las plantas)	
Eroapen	Egonarri		Paciencia	Eroapen handia behar izan dut neure gizonagaz bizimodua eroateko.
Erpuru			Yema del dedo	
Erren			Cojo	
Errenka ibili			Cojear	
Erru	Kulpa		Culpa	
Eskopolota			Cómoda, Chiffonier	
Ezain	Itsusi, Zatar		Feo	
Ezain(du)			Afear(se)	
Ezkaratz	Suete, Sukalde			
Ezti(tu)	Txerta(tu), Menda(tu)		Injertar	
Firu	Hari		Hilo	
Ganora			Fuste	
Ganorabako			Sin fuste, Sin fundamento	
Garba(tu)	Damu(tu)		Arrepentirse	
Garbikuzi			Limpieza	Garbikuziko beharginak. Garbikuzi gutxiko lekua.
Garo	Ihintza		Rocío	
Gatx	Gaitz		Difícil	
Gatzatu	Mamia		Cuajada	
Gauzeztan			Inútil	
Geriza	Itzal		Sombra	
Gerizpe	Itzal		Sombra	
Gesu baten			Dentro de poco	
Geun			1. Telaraña	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Geun(du)			2. Cataratas (de los ojos) 3. Vaho de los cristales Empañar(se los cristales)	
Ginarra	Erratza		Escoba	
Gogai(tu)	Asper(tu)		Aburrir(se)	
Gogait egin	Asper(tu)		Aburrir(se)	
Gogait eragin			Fastidiar a otros	
Gogoko izan			Ser del agrado de	
Goien		Barren	Extremo superior	
Gomuta	Oroipen		Recuerdo	
Gomuta(tu)	Oroit(tu)		Recordar	
Gorpu			Cadáver	
Gorta	Ikuilu		Cuadra	
Gura	Nahi		Deseo, Gana	
Gura izan	Nahi izan		Desear, Querer	
Hain ... egunetan/etxetan			En tal día / en tal casa	
Halandaze	Beraz		Por consiguiente, por tanto	
Haren batean	Seguru asko		Seguramente	
Hats			Hedor	
Hobeto	Hobeki		Mejor	
Idun	Sama		Cuello, Garganta	
Ikusmira			Espectáculo, Curioso	
Ikusmira(tu)			Curiosear, mirar, revisar	
Inetazi, Linetazi	Txingorra, Kaskabarra		Granizo	
Irabia(tu)			Revolver, Batir	
Irribarre			Sonrisa	
Itaun(du)	Galde(tu), Galde egin		Preguntar	
Itu			Diana, Blanco	
Izeko	Izeba		Tía	
Jadetsi	Lortu, Erdietsi		Conseguir, Alcanzar	
Jagi			Bote (de pelota)	Jagi biziko / Jagi moteleko pilota.
Jagole	Zaintzaile		Cuidador	
Jagon	Zain(du)		Cuidar	
Jai	Festa		Fiesta	
Jakan		Jatun	Inapetente	
Jaramon egin	Kasu egin		Hacer caso	
Jas			Aspecto, casta, inclinación	
Jaseko			De casta	
Jatun		Jakan	De buen apetito	
Jausi	Erori		Caer	
Jite			Talante, Indole	
Katamaila			Esquilón (en el pelo)	
Kipur	Esne-gain		Nata de la leche	
Kirikino	Triku, Kirikinolatz		Erizo	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Koinatu, Koinata			Cuñado, Cuñada	
Koipekeria	Lausengu		Adulación	
Koipezto			Pringoso, Mugriento	
Koiu	Harrapa(tu), Har(tu)		Asqueroso	
Kokot			Coger, Tomar	
Koldar			Cogote	
Konort(e)	Korde		Cobarde	
Kopin	Andrakila		Sentido, Conocimiento	
Kuma	Seaska		Muñeca	
Laburto	Laburki		Cuna	
Laga	Utzi		Brevemente	
Lain	Adina		Dejar	
Lantzar		Lanberri	Tanto como	Jateko lain badugu
Lantzean behin	Noizean behin, Noizedonoiz		Barbecho	
Lar, Larregi	Gehiegi		De vez en cuando	
Largu			En demasía, Demasiado	
Laru	Hori, Beilegi		Abundante	
Laski			Amarillo	
Laski(tu)			Desordenado, Desaliñado	
Laztan	Maite		Estropear	
Legez	Bezala		Querido, Amado	
Lehengusu, Lehengusina			Como (modal)	
Lei	Izotz		Primo, Prima	
Lei egin	Izoz(tu)		Hielo	
Lei(tu)	Izoz(tu)		Helar	
Likin			Helar	
Likin(du)			Pegajoso, Viscoso	
Lohi	Zikin		Hacerse pegajoso	Eskuak likinduta daukadaz eta noan iturrira garbitzeko.
Lohi(tu)	Zikin(du)		Sucio	
Lor			Manchar, Ensuciar	
Lorrin			Quebradero de cabeza	
Lorrin(du)			Tierra removida	Eguraldi Iorrina
Lotin			Echar a perder, Revolver	
Lotsarren	Gutziz lotsatuta		Revolcar	
Luki	Azeri		Tierra húmeda	
Lupetz	Basa, Lokatza		Completamente avegonzado	
Lupu			Raposo	
Lurrin			Lodazal	
Lurrin(du)			Oruga, Bicho	
Madari	Udare		Vaho, Vapor	
Mailuki	Marrubi		Evaporar(se)	
Makal	Ahul		Pera	
			Fresa	
			Débil, Enfermo	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Mamur(tu)	Masteka(tu), Murtxika(tu)		Masticar	
Mando	Itzela		Grande, Abultado, Enorme	Hori da gizon manda!
Menda(tu)	Txerta(tu)		Injertar	
Mendu	Txerto		Injerto	
Menturaz			Quizás, Por ventura	
Mihimen	Zume		Mimbre	
Mizkin(du)	Jakan(du)		Volverse inapetente	
Mizkinkeria			Gula, Golosina	
Morro			Mozo	
Morrosko, morroskana			Mocetón, Mocetona	
Motx	Labur		Corto	
Motxikin			Colilla (de cigarro)	
Motz			Feo, Corto	
Murgil(du)			Revolver(se), Marear(se)	Esnea murgildu egin da.
Mutxikin			Troncho	
Nagiak atera			Desperzarse	
Neba			Hermano de hermana	
Neba-arrebak			Hermanos y hermanas	
Negargura	Nergargale		Ganas de llorar	
Neskatila			Muchacha, Chica	
Noizedonoiz	Noizbait		Alguna vez	
Nonedonon	Nonbait		En alguna parte	
Nontzebarri			Correvidile, Curioso	
Noredonor	Norbait		Alguien	
Okaran	Aran		Ciruela	
Okela	Haragi (Jatekoa)		Carne	
Okelu	Txoko, Bazter		Rincón, Escondrijo	
Oker(tu)	Gaizto(tu)		Hacerse pícaro	
Olga(tu)	Jolas(tu)		Jugar	
Olgeta	Jolasa		Juego	
Ondo	Ongi		Bien	
Opa izan			Ofreer	
Opa(tu)			Desear	Zorionak opatuko dizkizut Gabon hauetan.
Ora(tu)	Hel(du) ("Hartu" zentzuan)		Agarrar	
Ortu	Baratze		Huerto	
Ortuari	Barazki		Verdura	
Ortulau	Baratzain		Hortelano	
Ortusantu	Kanposantu, Hilerr		Cementerio	
Oskol			Cáscara, Caparazón, Corteza	
Ospel	Azkordin		Sabañón	
Ostarku	Ortzadar		Arco iris	
Oste			Parte trasera, Después	
Ostean	Ondoren		Detrás, Después	
Osten(du)	Ezkuta(tu)		Esconder(se)	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Ostera	Berriro, Berriz		De nuevo, Vuelta (Dar una)	
Osterantzean			De lo contrario	
Otsein			Criado	
Otu			Ocurrir(se), Venir a la imaginación	
Pantaloiak	Kuleroak		Bragas	
Papao			Bobo, Lelo	
Papar			Pechuga	
Para(tu)			Poner(se), Colocar(se)	Parau zaitez telefonoan!
Patari			Bicho, Alimaña	
Pernil	Urdaiazpiko		Jamón, Pernil	
Piti(n) bat	Apur bat, Pixka bat		Un poquito	
Pitika-pitika	Apurka-apurka		Poco a poco, Lentamente	
	Astiro-astiro			
Pitxin	Polit hori, "Maittia"		Cariñin	
Polito	Nahikoa ondo		Bonitamente	
Poltsiko	Patrikara		Bolsillo	
Potxolo			Pocholo (familiarmente)	
Pozarren	Poz-pozik		Loco de contento	
Presku	Muxika, Mertxika		Melocotón	
Sai	Putre		Buitre	
Saka(tu)	1.-		Apretar (botón, etc.)	1.- Sakatu botoiari (Normalean datiboarekin).
	2. Ziria sartu		Engañar	2. Ederra sakatu deutsu!
Saltai	Gorta, Ikuilu		Cuadra	
Sama	Idun		Cuello, Garganta	
Sasi-eskola (egin)	Piper (egin)		Pira, Faltar a clase	
Saskel	Ugerdo		Desaseado	
Sats	Zimaur		Estiércol, Basura	
Sats eginda	Leher eginda		Estar derrengado	
Sein	Haur, Ume		Niño-a	
Sein-jagole	Ume-zain		Cenzayo, Niñera	
Seintzain	Sein-jagole, Ume-zain		Cenzayo, Niñera	
Senti(tu)			Notar	
Suete	Ezkaratz, Sukalde		Cocina	
Sunda	Usain (berezia), Hats		Olor (característico de algo)	Arrain sunda, Gorta sunda.
Tertzio	Garai		Tiempo oportuno, Oportunidad	
Testulari			Que hace pareados	
Tripalak	Tripetako minak		Cólico, Dolor de vientre	
Troinu	Korapilo		Nudo	
Troka			Barranco, Sima	
Troka(tu)			Dislocar(se)	

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Txapлата	Adabaki		1. Parche 2. Parlanchin	Hemen dator gure txaplatatxua!
Txarriboda			Charriboda	
Txarto	Gaizki	Ondo	Mal	
Txatal			Pedazo	
Txatxar	Ñimiño		Insignificante, Baladi	
Txiker, txikin	Txiki		Pequeño	
Tximino	Tximu		Mono, Simio	
Txindor	Txantxangorri		Petirrojo	
Txingar			Brasa, Ascua	
Txingor	Inetasi, Linetazi, Abazuza		Granizo	
Txirlora	Txirbil		Viruta	
Txiro			Pobre	
Txitean-pitean			A cada momento	
Txolin	Txoriburu		Casquivano	
Txolin(du)			Ponerse alegrillo (con la bebida)	
Txori-jagole	Txorimalo		Espantapájaros	
Txotor	Begitxindor		Orzuelo	
Txotxolo	Ergel		Lelo, Simple, Chocholo	
Txu	Listu, Txistu		Saliva	
Txutxu	Aitzaki		Pretexto	
Txutxumutxuka	Isilimatuka, Ahapeka		Cuchicheando	
Udagoien	Udazken, Larrazken		Otoño	
Ugazaba	Jabe (Gizonezkoa), Nagusi		Dueño	
Ugazabandra	Jabe (Andrazkoa)		Dueña	
Uger			Roña, Mugre, Herrumbre	
Uger(tu)	Erdoil(du)		Roñar(se)	
Ugerdo			Mugriento	
Ugerrak har(tu)			Enroñar(se)	
Ugerrak jan			Enroñar(se)	
Ugerrak ken(du)			Desherrumbrar	
Uma(tu)	Hel(du), Zori(tu)		Madurar, Sazonar	
Ume	Sein, Haur		Niño-a, Crío-a	
Umegorri, Umemoko			Chiquillo,-a.	
Umekeria	Haurkeria		Chiquillada	
Umo	Heldu		Maduro, Sazonado	
Unekada			Momento, Espacio determinado	Gorabeherak izaten ditu: unekada batzuetan ondo egoten da, eta besteetan, txarto.
Upelako ...	Egundoko, Itzel		Tremendo	Upelako barregura
Urak hartu			1. Encoger(se),	1. Arropa urak hartu du,

BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	GAZTELERA	ADIBIDEA
Uriola	Uholde		2. Anegar(se)	2. Solobarrenak urak hartu ditu.
Xera	Laztan, Fereka		Riada, Inundación	
Zapa-zapa ibil(i)			Caricia	
Zapaburu	Txalburu		Andar a buen ritmo, sin detenerse	
Zapazto			Renacuajo	
Zaputzetik ora(tu)	Lepaginetik ora(tu)		Desgreñado	
			Agarrar por el pescuezo	Katuak bere umeak zaputzetik oratuta eroaten ditu.
Zartziluak	Arrakadak, Belarritakoak		Pendientes	
Zekor	Aretxe		Novillo	
Zelan	Nola		Cómo	
Zema(tu)	Mehatxa(tu)		Amenazar	
Zemai	Mehatxu		Amenaza	
Zenbatgura	Zenbat-nahi, Edozenbat		Tanto como se quiera,	
			Cuanto se quiera	
Zeredozer	Zerbait		Algo	
Zeregin	Egiteko, Eginkizun		Quehacer, Tarea	
Zergura	Zernahi		Cualquier cosa	
Zintzoro	Zintzoki		Sinceramente, Fielmente	
Zirimiri	Lanbro, Langar		Llovizna	
Zirin-zirin	Astiro-astiro		Poco a poco. Sin prisa, pero sin pausa	
Zirinko	Zirin		Inquieto	
Zol(du)			Infectar(se), Enconar(se)	

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Abad	Abat			
Abuela	Amama, Amuma, Amandre	Amona		
Abuelo	Aitita, Aittitta, Aitajaun	Aitona		
Abultado	Mando	Itzela		Hori da gizon mandoa!
Abundante	Largu			
Aburrir(se)	Gogait egin Gogai(tu), Asper(tu)			
Acertar	Apara(t)u	Ituan jo		
Acostumbrar(se)	Ekan(du)	Ohi(tu)		
Adrede, ex profeso	Berariaz	Propio, Beren-beregi		
		Apropos		
Adulación	Koipekeria	Lausengu		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Afear(se)	Ezain(du)			
Agarrar	Ora(tu)	Hel(du) (Hartu zentzuan)		
Agarrar por el pescuezo	Zaputzetik ora(tu)	Lepagainetik ora(tu)		Katuak bere umeak zaputzetik oratuta eroaten ditu.
Agrado (Ser del agrado de)	Gogoko izan			
Alacena	Arasa	Apal		
Alcanzar	Jadetsi	Lortu, Erdietsi		
Alegrillo (Ponerse ... con la bebida)	Txolin(du)			
Algo	Arean, Zeredozer	Zerbait, Ezer		
Alguien	Noredonor	Norbait		
Alguna vez	Noizedonoiz	Noizbait		
Alimaña	Patari			
Amado	Laztan	Maite		
Amarillo	Beilegi, Laru	Hori		
Amenaza	Zemai	Mehatxu		
Amenazar	Zema(tu)	Mehatxa(tu)		
Andar (a buen ritmo, sin detenerse)	Zapa-zapa ibili			
Anegar(se)	Urak hartu			Solobarrenak urak hartu ditu.
Apagar	Amata(tu)	Itzali		
Apretar (botón, ...)	Saka(tu)			Sakatu botoiari (Normalean datiboarekin).
Arco iris	Ostarku	Ortzadar		
Arrepentir(se)	Garba(tu)	Damu(tu)		
Ascua	Txingar			
Aspecto	Jas			
Asqueroso	Koipezto			
Atinar	Apara(t)u	Ituan jo		
Avergonzado (Completamente)	Gutziz lotsatuta			
Lotsarren Bajos	Barren		Goena	Auto barrenak ugartuta dauzkat.
Baladí	Txatxar	Ñimiño		
Barbecho	Lantzar		Lanberri	
Barbudo	Bizardo			
Barranco	Troka			
Barrizal	Basatza			
Barro	Basa	Lokatz		
Barruntar	Barrunta(tu)			
Basura	Sats	Zimaur		
Batir (“Agitar/Mezclar” zentzuan)	Irabia(tu)			
Bicho	Lupu, Patari			
Bien	Ondo	Ongi		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Blanco	Itu			
Blanco (Dar en el)	Apara(t)u	Ituan jo		
Bobalicón	Atunburu, Papao	Artaburu, Astoburu, Kaiku		
Bobo	Papao			
Boca abajo	Ahozpez		Aratinik	
Boca arriba	Aratinik		Ahozpez	
Bolsillo	Poltsiko	Patrikara		
Bonitamente	Polito	Nahiko ondo		
Bote (de pelota)	Jagi			Jagi biziko, Gagi moteleko.
Bragas	Pantaloiak	Kuleroak		
Brasa	Txingar			
Brevemente	Laburto	Laburki		
Buitre	Sai	Putre		
Cabecera	Adar			Adibide piloa dago O.E.H.-n
Cadáver	Gorpu			
Caer	Jausi	Erori		
Caparazón	Oskol			
Capullo	Bipil	Ernamuin, Ernekatz, Pipil		
Carga	Beharleku			
Caricia	Xera	Laztan, Fereka		
Cariñin	Pitxin	Polit hori, "Maittia"		
Carne	Okela	Haragi (Jatekoa)		
Cáscara	Oskol			
Caso (Hacer)	Jaramon egin	Kasu egin		
Casquivano	Txolin	Txoriburu		
Casta	Jas			
Cataratas (de los ojos)	Geun			
Cementerio	Ortusantu	Kanposantu, Hilerrri		
Cenzayo (fem.)	Sein-jagole, Seintzain	Ume-zain		
Charla	Berbaldi, Berbeta, Autu	Berriketa, Mintzaldi		
Charriboda	Txarriboda			
Chiffonier	Eskopolota			
Chiquillada	Umekeria	Haurkeria		
Chiquillo,-a	Umegorri, Umemoko			
Chocholo	Txotxolo	Ergel		
Ciruela	Okaran	Aran		
Cobarde	Koldar			
Cocina	Suete	Ezkaratz, Sukalde		
Coger	Koiu	Harrapa(tu), Har(tu)		
Cogote	Kokot			
Cojear	Errenka ibili			
Cojo	Erren			
Cólico	Tripalak	Tripetako minak		
Colilla (de cigarro)	Motxikin			

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Colocar(se)	Para(tu)			Parau zaitetz telefonoan!
Cómo	Zelan	Nola		
Como (modal)	Legez	Bezala		
Como quiera	Edola, Edozelan	Edonola		
Cómoda	Eskopolota			
Comprometerse de palabra	Berba(tu)			
Conferencia	Berbaldi	Hitzaldi, Mintzaldi		
Conocimiento	Konort(e)	Korde		
Conseguir	Jadetsi	Lortu, Erdietsi		
Contento (Loco de)	Pozarren	Poz-pozik		
Conversación	Berbeta, Autu	Hizketa, Berriketa		
Correvedile	Batu-banatu izan Nontzebarri			Bazterrik bazter inon diren berriak esaten ari dena dabilena: batu-banatu da (Artikulurik gabe erabiltzen da).
Corteza	Oskol			
Corto	Motx	Labur		
Costado	Albo	Aldamen		
Criado,-a	Otsein			
Crío,-a	Ume, Sein	Sein, Haur		
Cuadra	Gorta, Saltai	Ikutilu		
Cuajada	Gatzatu	Mamia		
Cualquier cosa	Zergura	Zernahi		
Cuanto antes	Albait (lasterren)	Ahalik eta (lasterren)		
Cuanto se quiera	Zenbatgura	Zenbat-nahi, Edozenbat,		
Cubrir el macho la hembra	Batzan(du)	Estal(du)		
Cuchicheando	Txutxumutxuka	Isilimatuka, Ahapeka		
Cuello	Idun	Sama		
Cuesta	Aldats	Aldapa		
Cuesta abajo	Aurbehera	Aldapa behera, Aldats behera		
Cuidador	Jagole	Zaintzaile		
Cuidar	Jagon	Zain(du)		
Culpa	Erru	Kulpa		
Cumplidor de su palabra	Berbako izan	Hitzeko izan		
Cuna	Kuma	Seaska		
Cuñado-a	Koinatu, koinata			
Cura	Abade	Apez, Apaiz		
Curiosear	Ikusmira(tu)			
Curioso	Nontzebarri, Ikusmira			
De buen apetito	Jatun		Jakan	
De casta	Jaseko			
De lo contrario	Osterantzean			
De nuevo	Ostera	Berriro, Berriz		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
De vez en cuando	Lantzean behin	Noizean behin, Noizedonoiz		
Débil	Makal	Ahul		
Dedo de la mano	Atzamar	Eri		
Dedo del pie	Behatz			
Degenerar	Endaka(tu)			
Degradar	Endaka(tu)			
Dejar	Laga	Utzi		
Demasia (En)	Lar, larregi	Gehiegi		
Demasiado	Lar, larregi	Gehiegi		
Dentro	Barru	Barne		
Dentro de poco	Gesu baten			
Derecho	Artez	Zuzen	Oker	
Derrengado (Estar)	Sats eginda	Leher eginda		
Desahogar(se)	Asaska(tu)			
Desaliñado	Laski			
Desaseado	Saskel	Ugerdo		
Desasosegado	Artega			
Desasosegar(se)	Artega(tu)			
Desear	Opá(tu), Gura izan	Nahi izan		Zorionak opatuko dizkizut Gabon hauetan.
Deseo	Gura	Nahi		
Desgreñado	Zapazto			
Desherrumbrar	Ugerrak kendu			
Desordenado	Laski			
Despacio	Astiro	Poliki, Betaro		
Desprezar(se)	Nagiak atera			
Después	Oste, Ostean	Ondoren		
Detrás	Ostean	Ondoren		
Diana	Itu			
Dichoso	Dontsu	Zorioneko		
Difícil	Gatx	Gaitz		
Directo	Artez	Zuzen	Oker	
Dislocar(se)	Troka(tu)			
Dolor de vientre	Tripalak	Tripetako minak		
Don	Doe	Dohain		
Dueña	Ugazabandra	Jabe (Andrazkoa)		
Dueño	Ugazaba	Jabe (Gizonezkoa), Nagusi		
Echar a perder	Lorri(du)			
Embadurnar(se)	Basi(tu)			
Empañar(se los cristales)	Geun(du)			
Empeño	Ataza	Eginkizuna		Egun bakoitzak bere ataza (Cada día su afán).
En cambio	Barriz	Aitzitik, ordea		
En efecto	Beinke (Kolokiala)			
En tal día / en tal casa	Hain egunetan/etxetan			

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Encoger(se)	Urak hartu			Arropa urak hartu du.
Enconar(se)	Zol(du)			
Enderrezar	Artez(tu)	Zuzen(du)	Oker(tu)	
Enemigo	Aerio	Etsai		
Enfermo	Makal	Ahul		
Engañar	Saka(tu)	Ziria sartu		Ederra sakatu deutsu!
Enorme	Mando	Itzela		Hori da gizon mandoa!
Enrabiatar(se)	Ernega(tu)			
Enredador	Drogoso (Haurra)			
Enredar (los niños)	Drogan ibili (Haurrak)			
Enroñar(se)	Ugerrak hartu, (jan)			
Ensuciar	Lohi(tu)	Zikin(du)		
Erizo	Kirikino	Triku, Kirikinolatz		
Escoba	Ginarra	Erratza		
Esconder(se)	Osten(du)	Ezkuta(tu)		
Escondrijo	Okelu	Txoko, Bazter		
Espabilar	Eranta(tu)			
Espacio (determinado)	Unekada			Gorabeherak izaten ditu: unekada batzuetan ondo egoten da, eta besteetan, txarto.
Espantapájaros	Txori-jagole	Txorimalo		
Espectáculo	Ikusmira			
Espanjoso	Apatz, Astin	Harro, Arol	Trinko	
Esquilón (en el pelo)	Katamaila			
Estiércol	Sats	Zimaur		
Estropear	Laski(tu)			
Evaporar(se)	Lurrun(du)			
Extremo inferior	Barren		Goien	
Extremo superior	Goien		Barren	
Fastidiar (a otros)	Gogait eragin			
Feo	Ezain, Motz	Itsusi, Zatar		
Fielmente	Zintzoro	Zintzoki		
Fiesta	Jai	Festa		
Fin de semana	Astegoien	Asteburu		
Final	Amaiera	Bukaera		
Finalizar	Amai(tu)	Buka(tu)		
Flacucho	Erkin			
Fofo	Astin, Apatz	Harro, Arol	Trinko	
Fondo	Barren		Goena	Fraka barrenak. Poltsiko barrenak zulatuta dauzkat. Itsas barrena.
Frente	Bekoki	Kopeta		
Fresa	Mailuki	Marrubi		
Fuste	Ganora			
Gana	Gura	Nahi		
Ganas de llorar	Negargura	Nergargale		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Garganta	Sama	Idun		
Golondrina	Elai	Enara		
Golosina	Mizkinkeria			
Gracia	Doe	Dohain		
Grande	Mando	Itzela		Hori da gizon mandoa!
Granizo	Abazuza, Inetazi, Linetazi Txingor	Kaskabarra		
Grupo	Aldra	Talde, Multzo		
Gula	Mizkinkeria			
Habladuría (Motivo de)	Berbakizun, Berbaleku	Errankizun		
Hablar	Berba egin	Hitz egin, Mintza(tu) Mintzo izan		
Hedor	Hats			
Helar	Lei egin, Lei(tu)	Izoz(tu)		
Hendidura	Arrakala	Pitzadura, Arraildura		
Hermano de hermana	Neba			
Hermanos y hermanas	Neba-arrebak			
Herrumbre	Uger			
Hielo	Lei	Izotz		
Hilo	Firu	Hari		
Hortelano	Ortulau	Baratzain		
Huerto	Ortu	Baratze		
Imaginación (Venir a la ...)	Otu			
Inapetente	Jakan		Jatun	
Inapetente (Volverse)	Mizkin(du), Jakan(du)			
Inclinación	Jas			
Indole	Jite			
Infectar(se)	Zol(du)			
Injertar	Ezti(tu), Menda(tu)	Txerta(tu)		
Injerto	Mendu	Txerto		
Inquietar(se)	Artega(tu)			
Inquieto	Zirinko	Zirin		
Insignificante	Txatxar	Ñimiño		
Intemperie	Afrontu			
Interior	Barru	Barne		
Inundación	Uriola	Uholde		
Inútil	Gauzeztan			
Jamón	Pernil	Urdaiazpiko		
Juego	Olgeta	Jolasa		
Jugar	Olga(tu)	Jolas(tu)		
Lado	Albo	Aldamen		
Lejos	Asago	Urrun		
Lelo	Papao, Atunburu	Ergel		
Lentamente	Pitika-pitika	Apurka-apurka Astiro-astiro		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Limpieza	Garbikuzi			Garbikuziko beharginak. Garbikuzi gutxiko lekua.
Llovizna	Zirimiri	Lanbro, Langar		
Locuaz	Berbaldun			
Lodazal	Basatza, Lupetz	Lokatza		
Madurar	Uma(tu)	Hel(du), Zori(tu)		
Maduro	Umo	Heldu		
Mal	Txarto	Gaizki	Ondo	
Malvado	Donga (Deunga)	Gaizto		
Manchar	Lohi(tu)	Zikin(du)		
Marear(se)	Murgil(du)			Esnea murgildu egin da.
Masticar	Mamur(tu)	Masteka(tu), Murtxika(tu)		
Mecha	Ailubeta			
Mejor	Hobeto	Hobeki		
Melocotón	Presku	Muxika, Mertxika		
Mimbre	Mihimen	Zume		
Mirar	Ikusmira(tu)			
Mocetón, Mocetona	Morrosko, Morroskana			
Molino	Bolu	Errota, Eihera		
Momento (A cada)	Txitean-pitean			
Momento (Al)	Atoan (kolokiala)	Berehalaxe		
Momento (determinado)	Unekada			Gorabeherak izaten ditu: unekada batzuetan ondo egoten da, eta bestetan, txarto.
Momento (En cualquier)	Edonoiz			
Momento (En un)	Apur baten			
Mono	Tximino	Tximu		
Mozo	Morro			
Muchacha, Chica	Neskatila			
Mueble	Altzari			
Mugre	Uger			
Mugriento	Ugerdo, Koipezto			
Muñeca	Andrakila, Kopin	Panpina		
Muy bien	Ederto	Ederki		
Nata (de la leche)	Kipur	Esne-gain		
Necesidad	Beharizan	Premia, Behar		
Necesitar de	Behar izan	Premian izan		
Nñera	Sein-jagole, Seintzain	Ume-zain		
Niño-a	Sein, Ume	Haur, Ume		
Notar	Senti(tu)			
Novillo	Zekor	Aretxe		
Nudo	Troinu	Korapilo		
Nunca (Lo nunca visto)	Egundo(ko)	Sekula(ko)		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Obligar (A)	Erazo	Erazi		
Ocupación	Beharleku	Zeregin		
Ocurrir(sele)	Otu			
Ofrecer	Opa izan			
Olor (Característico de algo)	Sunda	Usain (berezia), Hats		Arrain sunda. Gorta sunda.
Oportunidad	Tertzio	Garai		
Oruga	Lupu			
Orzuelo	Begitxindor, Txotor	Txindor, Txotor		
Otoño	Udagoien	Udazken, Larrazken		
Pábilo	Ailubeta			
Paciencia	Eroapen	Egonarri		Eroapen handia behar izan dut neure gizonagaz bizimodua eroateko.
Padrastró (de dedo)	Atzbizar			
Padrino/Madrina (de ceremonias)	Albolagun			
Palabra	Berba	Hitz, Ele		
Parche	Txaplata	Adabaki		
Pareados (Que hace)	Testulari			
Parecer	Begitan(du)	Irudi(tu)		
Parlanchín	Txaplata	Adabaki		
Parte (En alguna)	Nonedonon	Nonbait		
Parte inferior	Barren		Goena	
Parte trasera	Oste			
Pechuga	Papar			
Pedazo	Txatal			
Pegajoso	Likin			
Pegajoso (Hacerse)	Likin(du)			Eskuak likinduta daukadaz eta noan iturrira garbitzeko.
Pendiente	Arrakada	Belarritako, Zartzilu		
Pequeño	Txiker, txikin	Txiki		
Pera	Madari	Udare		
Pernil	Pernil	Urdaiazpiko		
Perro pastor	Arditxakur			
Pesado	Astun		Arin	
Petirrojo	Txindor	Txantxangorri		
Pícaro (Hacerse)	Oker(tu)	Gaizto(tu)		
Pira (Faltar a clase)	Sasi-eskola (egin)	Piper (egin)		
Pobre	Txiro			
Pocholo (familiarmente)	Potxolo			
Poco a poco	Apurka-apurka	Poliki-poliki Mantso-mantso		
Poco a poco ("Sin prisa pero sin pausa")	Zirin-zirin	Astiro-astiro		
Poner(se)	Para(tu)			Parau zaitetz telefonoan!
Poquito (Un)	Piti(n) bat	Apur bat, Pixka bat		

GAZTELERA	BIZKAJERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Por consiguiente	Halandaze	Beraz		
Por tanto	Halandaze	Beraz		
Preguntar	Itaun(du)	Galde(tu), galde egin		
Pretexto	Txutxu	Aitzaki		
Primo, Prima	Lehengusu, Lehengusina			
Pringoso	Koipezto			
Púa (de las plantas)	Ernekatz	Ernemin		
Puerta de servicio	Albate	Alboko atea		
Puerta secundaria	Albate	Alboko atea		
Pulga	Ardi	Arkakuso		
Pulmonía	Alborengo			
Quebradero de cabeza	Lor			
Quehacer	Zeregin	Egiteko, Eginkizun		
Querer	Gura izan	Nahi izan		
Querido	Laztan	Maite		
Quienquiera	Edonor			
Quizás	Menturaz			
Raposo	Luki	Azeri		
Raquitico	Erkin			
Rebañar	Basi(tu)			
Recordar	Gomuta(tu)	Oroit(u)		
Recuerdo	Gomuta	Oroipen		
Refugio	Abaro			Abarotara eroan ardiak (Mugagabean erabiltzen da).
Renacuajo	Zapaburu	Txalburu		
Reñir	Agiraka egin	Haserre egin Errieta egin (eman)		
Reprender	Agiraka egin	Haserre egin, Errieta egin (eman)		
Respaldo	Adar	Adar		Adibide piloa dago O.E.H.-n
Revisar	Ikusmira(tu)			
Revolcar	Lorin(du)			
Revoltozo	Drogoso (Haurra)			
Revolver ("Gauzak hankaz gora ipini")	Lorin(du)			
Revolver(se)	Murgil(du)			Esnea murgildu egin da.
Riada	Uriola	Uholde		
Rincón	Okelu	Txoko, Bazter		
Rocío	Garó	Ihintza		
Romper	Apur(tu)	Hauts(i)		
Roña	Uger			
Roñar(se)	Uger(tu)	Erdoil(du)		
Rumor de voces	Berbaro, Berbotsa			
Sabañón	Ospel	Azkordin		
Saliva	Txu	Listu, Txistu		
Sazonado	Umo	Heldu		
Sazonar	Uma(tu)	Hel(du), Zori(tu)		
Según parece	Antza	Dirudienez		

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Seguramente	Aurki, Haren batean	Seguru asko		
Sentido	Konort(e)	Korde		
Sima	Troka			
Simio	Tximino	Tximu		
Simple	Txotxolo	Ergel		
Sin	Bako, Barik	Gabe	Dun	
Sin fuste, Sin fundamento	Ganorabako			
Sinceramente	Zintzoro	Zintzoki		
Sino (que)	Baino	Baizik		
Sitio (En cualquier)	Edonon			
Sombra	Geriza, Gerizpe	Itzal		
Sonrisa	Irribarre			
Sucio	Lohi	Zikin		
Suegra	Amaxe	Amaginarreba, Auba		
Suegro	Aitaxe	Aitagarreba		<i>O.E.H.-n ez dator. Azkue eta Añibarron bai, baina 'abuelo' zentzuan.</i>
Talante	Jite			
Tanto como	Lain	Adina		Jateko lain badugu.
Tanto como se quiera	Zenbatgura	Zenbat-nahi, Edozenbat,		
Tarde	Belu	Berandu	Sasoiz	
Tarea	Zeregin, Ataza	Egiteko, Eginkizun		Egun bakoitzak bere ataza (Cada día su afán).
Telaraña	Amaraun	Armiarma-sare, Aramu-sare, Armiarma-geun		
Término	Berba	Hitz, Ele		
Tía	Izeco	Izeba		
Tiempo oportuno	Tertzio	Garai		
Tierra húmeda	Lotín			
Tierra removida	Lorin			Eguraldi lorrina.
Tijeras	Artazi	Guraizeak		
Tomar	Koiu	Harrapa(tu), Har(tu)		
Tomar en consideración	Aintzat hartu	Aintzakotzat hartu		
Trabajador	Behargin	Langile		
Trabajar	Behar egin	Lan egin		
Trabajo	Behar	Lan		
Trabajo (Lugar de)	Beharleku	Lantegi		
Tremendo	Upelako ...	Egundoko, Itzel		Upelako barregura.
Troncho	Mutxikin			
Uña	Atzazal	Atzazkal		
Vaho	Lurrun			
Vaho (de los cristales)	Geun			
Vapor	Lurrun			
Ven	Erdu	Etor hadi (zaitez)		
Venid	Erduze	Etor zaitzte		
Ventura (Por)	Menturaz			

GAZTELERA	BIZKAIERA	SINONIMOAK	ANTONIMOAK	ADIBIDEA
Verdura	Ortuari	Barazki		
Viruta	Txirlora	Txirbil		
Viscoso	Likin			
Vuelta (Dar una)	Ostera bat eman			
Yema (de dedo)	Atzamarburu	Erpuru		